

ideoplastische kunst (vanaf het neolithisch tijdperk waargenomen en thans de kunst van de meeste der tegenwoordige natuurvölker) zijn overgegaan door de ontwikkeling der godsdienstige denkbeelden, welke, naar Verworn meent, de kunst des te meer in ideoplastischen zin zouden omzetten, naarmate zij het geestesleven van het volk meer beheerschen.

Om de kinderkunst te leeren kennen heeft Verworn met medewerking van eenige onderwijzers een groot aantal kinderen (van 6—14 jaar) uit het geheugen menschen, paarden, koeien, geiten, varkens, kippen, ganzen, huizen, wagens, de zon en de maan laten teekenen; afzien van elkaar werd daarbij verhinderd; hij verkreeg op die wijze een zeer omvangrijk materiaal. Het onderzoek daarvan leidde Verworn tot de conclusie, dat bij het kind der moderne cultuurvölker de fijnheid van waarneming (de sensorische innervatie) en de teekenvaardigheid (de motorische innervatie) zich in het algemeen slechts geleidelijk en onvolledig ontwikkelen, omdat de opvoeding de oefening op dit gebied zeer verwaarloost; daarentegen laat deze het voorstellings- en gedachtenleven van het kind reeds vroeg hypertrophisch worden. Vandaar, dat de kunst van het kind reeds spoedig volkomen ideoplastisch is; het kind geeft niet weer wat het ziet, maar teekent wat het weet, wat het heeft gehoord of in prentenboeken afgebeeld heeft gezien. Verworn meent dus de kunst van het kind niet te moeten vergelijken met de physioplastische kunst van den palaeolithischen tijd, maar met de ideoplastische kunst van het neolithische tijdperk en van de latere cultuurstadia. Eerst op later leeftijd komen, merkt Verworn op, in de kunst van het kind meer physioplastische trekken voor den dag, wanneer het kind nl. meer geoefend wordt in het scherp waarnemen en in het vaardig weergeven.

Dat bij de van de jacht levende völker de kunst meer een physioplastisch karakter draagt, zoude te danken zijn aan de sterke oefening in het waarnemen, waardoor dit vermogen zich ontwikkelt in een mate als bij den landbouwer en den stedeling niet wordt aangetroffen.

Het verschil in zienswijze tusschen Levinstein eenerzijds en Verworn